

STANOWISKO POMORSKIEJ RADY OŚWIATOWEJ
W SPRAWIE WPROWADZONYCH I PLANOWANYCH ZMIAN
W SYSTEMIE OŚWIATY ORAZ HARMONOGRAMU ICH WDRAŻANIA

Pomorska Rada Oświatowa, reprezentująca różne instytucje i środowiska Pomorza: jednostki samorządu terytorialnego każdego szczebla, szkoły wyższe, szkoły na wszystkich etapach edukacyjnych, organizacje pozarządowe, przedsiębiorców, rodziców, uczniów, media oraz związki zawodowe, korzystając ze swoich ustawowych kompetencji, uznaje za konieczne wyrażenie opinii i przedstawienie wniosków w sprawie niektórych wprowadzonych i planowanych zmian w systemie oświaty, gdyż dbałość o jakość edukacji jest świadectwem odpowiedzialnego myślenia wszystkich partnerów społecznych o przyszłości.

Pomorska Rada Oświatowa – jako społeczny organ w systemie oświaty – jest przekonana, że rozważenie jej opinii będzie wyrazem rzeczywistej troski ustawodawcy o zapewnienie optymalnych warunków rozwoju polskich szkół i placówek oświatowych, zwłaszcza, że wprowadzane zmiany powinny nade wszystko być podyktowane dobrem dziecka.

Pomorska Rada Oświatowa zgłasza poniższe uwagi jako wspólną opinię wszystkich jej członków, deklarując jednocześnie chęć współpracy przy doskonaleniu rozwiązań przyjętych w polskim systemie oświaty.

I. Podwyższenie wieku rozpoczęcia edukacji szkolnej i obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego

Pomorska Rada Oświatowa uznaje, że ustalenie wieku rozpoczęcia obowiązku szkolnego dzieci powinno wynikać z ich dojrzałości szkolnej. Postęp cywilizacyjny powoduje przyspieszenie rozwoju psychicznego i fizycznego dzieci oraz młodzieży. Proces ten przebiega dynamicznie i jest wyzwaniem cywilizacyjnym współczesnego świata. Pomorska Rada Oświatowa, dostrzegając potrzebę indywidualnej diagnozy dojrzałości szkolnej każdego dziecka, uznaje, że konsekwencją podwyższenia wieku rozpoczęcia zarówno edukacji szkolnej, jak i obowiązku rocznego

przygotowania przedszkolnego, może być znaczne ograniczenie inspirowania rozwoju psychofizycznego dzieci przez odpowiednio przygotowaną kadre pedagogiczną.

Pomorska Rada Oświatowa zauważa również, że obniżenie wieku rozpoczęcia edukacji szkolnej jest jednym z najefektywniejszych sposobów wyrównywania szans edukacyjnych dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności pochodzących z rodzin o niskim statusie społeczno-ekonomicznym i dysponujących mniejszym kapitałem kulturowym. W tym kontekście zniesienie obowiązku przedszkolnego dla dzieci pięcioletnich ogranicza możliwość wyrównywania ich szans edukacyjnych.

Pomorska Rada Oświatowa stoi na stanowisku, że podwyższenie wieku rozpoczęcia edukacji szkolnej ma znaczący wpływ na stopień upowszechnienia edukacji przedszkolnej. W skali regionów i kraju ograniczony zostanie dostęp do przedszkoli dzieci trzyletnich, gdyż jednostki samorządu terytorialnego, koncentrując się w ostatnim czasie na zapewnieniu w szkołach właściwych warunków dla dzieci sześciolletnich, nie są w stanie przygotować większej liczby miejsc w przedszkolach. Taka sytuacja może nastąpić, gdyby znaczny odsetek dzieci sześciolletnich, w wyniku decyzji rodziców, pozostał w przedszkolach.

Pomorska Rada Oświatowa dostrzega jednocześnie, że podwyższenie wieku rozpoczęcia edukacji szkolnej rodzi problemy natury organizacyjnej i finansowej dla organów prowadzących, którymi są głównie jednostki samorządu terytorialnego. Brak jednoznacznej wiedzy o liczbie uczniów klas pierwszych w roku szkolnym 2016/2017 uniemożliwia precyzyjne oszacowanie kosztów utrzymania szkół i placówek oświatowych, w tym np. środków finansowych zabezpieczających skutki ograniczenia liczby czynnych nauczycieli. Powyższe problemy mają różną skalę i różny charakter w zależności od wielkości oraz zamożności jednostki samorządu terytorialnego.

II. Likwidacja gimnazjów

Pomorska Rada Oświatowa uznaje, że gimnazja, funkcjonując od 1999 roku, trwale wpisały się w polski system oświaty. Pomorska Rada Oświatowa, dostrzegając trudności i problemy właściwe dla gimnazjów, zauważa jednocześnie wysokie wyniki polskich gimnazjalistów w międzynarodowych badaniach PISA, będące efektem wyłącznie merytorycznego przygotowania nauczycieli do pracy z młodzieżą gimnazjalną (w obszarze dydaktyki, wychowania

i opieki), a także doposażenia szkół w nowoczesny sprzęt i pomoce dydaktyczne niezbędne do realizacji podstawy programowej, czy też inwestycji w infrastrukturę szkolną.

Pomorska Rada Oświatowa dostrzega potrzebę podjęcia dyskusji o ustroju szkolnym bez wstępnego założenia likwidacji gimnazjów, w kontekście trudności związanych z przygotowaniem uczniów do egzaminu maturalnego w szkole ponadgimnazjalnej. Pomorska Rada Oświatowa podkreśla jednocześnie konieczność uwzględnienia w opracowywanych propozycjach zmian ich skutków o charakterze organizacyjnym i finansowym, które odczują zwłaszcza organy prowadzące. Wprowadzenie do ustroju szkolnego gimnazjów spowodowało poniesienie przez organy prowadzące – głównie jednostki samorządu terytorialnego – znacznych nakładów finansowych związanych z organizacją sieci szkół, w tym budową obiektów szkolnych.

III. Zniesienie obowiązku realizowania przez nauczycieli zajęć dodatkowych w wymiarze określonym w art. 42 ust. 2 pkt 2 lit. a i b ustawy - Karta Nauczyciela

Pomorska Rada Oświatowa stwierdza, że realizowane przez nauczycieli zajęcia dodatkowe w wymiarze określonym w art. 42 ust. 2 pkt 2 lit. a i b ustawy - Karta Nauczyciela w sposób trwały wpisały się w polski system oświaty, stanowiąc bardzo ważne narzędzie m.in. wyrównywania szans edukacyjnych, rozwijania zainteresowań i zdolności uczniów oraz ich sprawności psychoruchowej. W szczególności zajęcia te były jedynym sposobem dodatkowego wspierania przez szkoły kształtowania kompetencji kluczowych uczniów w tych jednostkach samorządu terytorialnego (zwłaszcza w małych gminach), w których sytuacja finansowa uniemożliwiała zwiększenie liczby godzin na zajęcia dodatkowe z dochodów własnych. Również w przypadku dużych miast godziny te były istotnym dodatkowym wsparciem procesu kształcenia. Sfinansowanie dodatkowych zajęć – które stały się normą w pracy szkoły – w takim wymiarze, jaki wynikał z ustawy - Karta Nauczyciela, będzie w wielu przypadkach niemożliwe.

Pomorska Rada Oświatowa zauważa, że argument za zniesieniem prowadzenia zajęć dodatkowych w tej formule, bazujący na konieczności ograniczenia biurokracji, wraz z wyjaśnieniem, że nauczyciele – zdaniem ustawodawcy – „będą i tak pracować z uczniami”, jest nieuzasadniony. Każde zajęcia prowadzone przez nauczyciela z uczniami muszą być dokumentowane z uwagi na procedury związane z bezpieczeństwem uczniów. W związku

z powyższym Pomorska Rada Oświatowa uznaje za konieczne utrzymanie dotychczasowej formuły prowadzenia dodatkowych zajęć lub rozpoczęcie prac nad nowym rozwiązaniem, z zapewnieniem uwzględnienia procedur związanych z bezpieczeństwem uczniów i wskazaniem źródeł finansowania tych zajęć.

IV. Wzmocnienie roli kuratora oświaty w kształtowaniu sieci szkół i placówek oświatowych

Pomorska Rada Oświatowa zauważa, że wprowadzana od 1990 roku decentralizacja oświaty, polegająca na przekazywaniu samorządom prowadzenia szkół i placówek oświatowych, wynikała z budowy w Polsce na nowo samorządności, której idea sprowadza się do przyznania wspólnotom lokalnym prawa decydowania o najistotniejszych sprawach, w tym o edukacji. Pomorska Rada Oświatowa podkreśla, że decentralizacja oświaty pozwala na dostosowanie oferty szkół do potrzeb lokalnych, na podstawie szczególnej wiedzy o tych potrzebach, która jest dostępna głównie społeczności szkolnej, rodzicom i władzom samorządowym. Decentralizacja zapewnia też racjonalizację wydatkowania środków budżetowych i właściwe wykorzystanie zasobów szkolnych.

Pomorska Rada Oświatowa jednocześnie zauważa, że przekazanie prowadzenia szkół i placówek oświatowych jednostkom samorządu terytorialnego jest jednoznaczne ze wskazaniem ich bezpośredniej odpowiedzialności za zarządzanie siecią szkół i placówek oraz ich finansowanie. Wiąże się to bezpośrednio z koniecznością uwzględniania w polityce samorządów problemów jakości nauczania, na co wskazuje art. 5a ust. 4 ustawy z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty (z późn. zm.). W tym kontekście Pomorska Rada Oświatowa uznaje, że wprowadzenie zapisu o konieczności uzyskiwania pozytywnej opinii nadzoru pedagogicznego w przypadku likwidacji szkoły lub placówki oświatowej prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego stoi w sprzeczności z ideą samorządności. Jednocześnie Pomorska Rada Oświatowa wskazuje, że wydanie negatywnej opinii nadzoru pedagogicznego w sprawie likwidacji szkoły lub placówki oświatowej nie wiąże się z jakąkolwiek odpowiedzialnością tego organu za zapewnienie odpowiednich warunków ich funkcjonowania. Tymczasem samorzady tego typu decyzje podejmują w wyniku analizy organizacji sieci szkół oraz w celu racjonalizacji wydatków,

mając zwłaszcza na uwadze jakość edukacji i dobro ogółu społeczności szkolnej w dłuższej perspektywie.

Pomorska Rada Oświatowa, dostrzegając nieliczne sytuacje, w których decyzje o likwidacji szkoły lub placówki oświatowej nie były podejmowane w toku dialogu lub nie były poparte racjonalnymi argumentami, proponuje podjęcie działań zmierzających do podniesienia świadomości jednostek samorządu terytorialnego w zakresie odpowiedzialności za edukację. Pomorska Rada Oświatowa uznaje jednocześnie za właściwe doprecyzowanie w ustawie o systemie oświaty przypadków, w których można dokonać likwidacji szkół.

Pomorska Rada Oświatowa podkreśla ponadto, że władze samorządu terytorialnego, podejmując trudną decyzję o likwidacji szkoły lub placówki oświatowej, muszą kierować się – zgodnie z ideą samorządności – dobrem całej społeczności lokalnej, a nie tylko interesem określonej grupy społecznej, biorąc tym samym na siebie ryzyko związane ze skutkami oceny ich działalności przez wspólnotę lokalną, w imieniu której działają zgodnie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej i ustawami regulującymi funkcjonowanie samorządów. Konsekwencje takich decyzji mogą bowiem mieć wpływ choćby na wyniki demokratycznych wyborów.

Pomorska Rada Oświatowa, uznając przyjęte w tym zakresie rozwiązania prawne, wskazuje jako konieczne podejmowanie decyzji związanych z likwidacją bądź przekazaniem szkoły – zarówno przez organ prowadzący, jak i organ nadzoru pedagogicznego – w sposób transparentny. Proponuje się wykorzystywanie w tym procesie Wojewódzkiej Rady Dialogu Społecznego, która przed podjęciem ostatecznych decyzji mogłaby stanowić płaszczyznę prezentacji argumentów przez zainteresowane strony.

V. Tryb wprowadzania zmian

Pomorska Rada Oświatowa wyraża zaniepokojenie trybem i tempem wprowadzanych zmian w systemie oświaty. Biorąc pod uwagę fakt, iż system oświaty ma zapewnić każdemu dziecku kształcenie, wychowanie i opiekę, odpowiednie do wieku i osiągniętego rozwoju, warunki do rozwoju zainteresowań i uzdolnień przez organizowanie zajęć pozalekcyjnych, a także zmniejszanie różnic w warunkach kształcenia, wychowania i opieki między poszczególnymi regionami, a zwłaszcza ośrodkami wielkomiastowymi i wiejskimi, każdą zmianę powinna poprzedzać szeroka debata i dialog z udziałem reprezentantów różnych środowisk.

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Pomorska Rada Oświatowa, podkreślając brak dostatecznych merytorycznych przesłanek dla wprowadzonych i planowanych zmian, dostrzega również, że tym zmianom nie towarzyszy dostateczna informacja ze strony Ministerstwa Edukacji Narodowej. Potwierdzeniem tego jest w szczególności niezrozumiała dla wielu rodziców zmiana dotycząca podwyższenia wieku rozpoczęcia edukacji szkolnej i obowiązkowego przygotowania przedszkolnego.

Zgłaszając powyższe uwagi, **Pomorska Rada Oświatowa**, reprezentująca mieszkańców całego województwa pomorskiego, którym szeroko rozumiany dialog jest szczególnie bliski, zwraca się do decydentów o podjęcie dyskusji ze społeczeństwem w kwestiach istotnych dla ustroju szkolnego, deklarując jednocześnie wolę współpracy.

W imieniu członków Pomorskiej Rady Oświatowej
Przewodniczący
Pomorskiej Rady Oświatowej

Mieczysław Struk
Marszałek Województwa Pomorskiego

Gdańsk, 25 marca 2016 r.